

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії **Шнирьова Анастасія Євгенівна**, 1995 року народження, громадянка України, освіта вища – у 2021 році закінчила магістратуру Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Виконала акредитовану освітньо-наукову програму підготовки доктора філософії «Музичне мистецтво».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського Міністерства культури та інформаційної політики України від 29 червня 2026 року №122, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради

Ніколаєвської Юлії Вікторівни, доктора мистецтвознавства, професора, проректора з науково-педагогічної, творчої роботи та інноваційного розвитку Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського;

Рецензентів

Ващенко Олени Вікторівни, кандидата мистецтвознавства, доцента, доцента кафедри історії української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.;

Ткаченко Вікторії Миколаївни, кандидата мистецтвознавства, доцента, доцента кафедри народних інструментів України Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського;

Офіційних опонентів

Антонової Олени Григорівни кандидата мистецтвознавства, доцента, професора кафедри історії світової музики Національної музичної академії України.;

Кригіна Олександра Івановича кандидата мистецтвознавства, доцента, старшого викладача кафедри музично-інструментальної підготовки вчителя Харківської гуманітарно-педагогічної академії

на засіданні 25 серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво **Шнирьовій Анастасії Євгенівні** на підставі публічного захисту дисертації **«Концерт для гітари у творчості британських композиторів другої половини ХХ століття: жанрово-стильовий вимір»** за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Дисертацію виконано в Харківському національному університеті мистецтв імені І.П. Котляревського Міністерства культури та інформаційної політики України.

Науковий керівник: **Анфілова Світлана Геннадіївна**, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри історії української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису державною мовою, вона містить науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень. Дисертація є завершеною і самостійною науковою працею, актуальність обраної теми якої пов'язана із осмисленням творчості британських композиторів другої половини XX століття із дослідницьким фокусом на концерти для гітари з оркестром М. Арнольда, Л. Берклі, Р. Родні Беннета. Дисертація висвітлює значущі для сучасної науки питання, має наукову новизну та практичну цінність, містить низку нових, актуальних та достовірних результатів, що засвідчують важливість проведеного дослідження для сучасного музикознавства та мистецької практики. Вимоги щодо оформлення дисертації виконано.

Здобувачка має **6** наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 у спеціалізованих фахових виданнях, затверджених МОН України:

1. Шнирьова, А. Є. (2025). "El Polifemo de Oro" Реджинальда Сміта Бріндла: авангардні пошуки в гітарній музиці. *Аспекти історичного музикознавства*, 39, 239–256. <https://doi.org/10.34064/khnum2-39.13>;
2. Шнирьова, А. Є. (2025). Концерт для гітари з оркестром М. Арнольда: жанрово-стильові виміри. *Fine Art and Culture Studies*, 4, 223–232. <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-27>;
3. Шнирьова, А. Є. (2026). Особливості авторської стилістики в Концерті для гітари з оркестром Леннокса Берклі. *Аспекти історичного музикознавства* 42, 205-226. DOI: <https://doi.org/10.34064/khnum2-42.11>

та 3 публікації у вигляді тез доповідей на наукових конференціях: VII Всеукраїнській студентській науковій конференції (Умань, 2021 рік), IV Міжнародній науково-практичній онлайн-конференції (Умань, 2024), IV Черкашинських читаннях (Харків, 2025).

У дискусії взяли участь, поставили питання та висловили зауваження:

Ніколаєвська Юлія Вікторівна, доктор мистецтвознавства, професор, проректор з науково-педагогічної, творчої роботи та інноваційного розвитку Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, із питаннями, зокрема:

1. Жанр – це певна картина світу. Нагадаю, що стосовно ментальних особливостей британців можна згадати тези культурологів (наприклад, варто згадати монографію «Національна ідентичність» Ентоні Сміта), які вирізняють такі: ситуація «перманентної революції», яка сприймається як еволюція; ідея тревеллінгу як втілення ідеї самопізнання – основна ідея історії Англії, ідея руху, острівна свідомість як плюралістичність, парадоксальність. Яку картину світу

презентує жанр концерту у втіленні композиторів Великої Британії означеного Вами періоду?

2. Окрім важливої соціокультурної функції і «пам'яті жанру» йому властива обов'язково й породжувальна функція, що виходить від інтерпретації жанру як закріпленого способу творчості та *методу створення нових опусів на основі жанрових норм*. В чому Ви вбачаєте прояви породжувальної функції в проаналізованих Вами концертах?

3. Питання щодо виконавської специфіки? Безумовною є комунікативна функція жанру (К.Дальхауз, Г.Данузер, В. Віора), яку мають на увазі композитори при створенні опусу. Я вважаю, що твори, які виходять за межі жанрової традиції, реалізують специфічну *композиторську стратегію*, а їхня презентація має залучати особливі *виконавські стратегії*, під якими маю на увазі «організацію і виявлення звукової форми твору». Так от якими мають бути виконавські стратегії обраних творів?

На всі питання здобувачка надала повні відповіді, які задовольнили голову ради, зокрема:

1. Якщо розглядати жанр концерту як певну картину світу, то в британському гітарному концерті другої половини ХХ століття можна простежити кілька характерних для британської культури принципів: еволюційність, самопізнання, плюралістичність і парадоксальність. Передусім це проявляється в еволюції жанру гітарного концерту у Великій Британії, де професійне гітарне виконавство та композиторська творчість для гітари формувалися пізніше, ніж в Іспанії, Італії чи Франції. Поява перших британських зразків гітарного концерту свідчить про поступове входження гітари до професійного академічного музичного простору, тому тут можна говорити про своєрідну «перманентну революцію», що відбувається поступово в процесі еволюції жанру. Другий аспект – ідея самопізнання: якщо ширше подивитися на історію британської академічної музики ХХ століття, то можна говорити про пошук власної національної музичної ідентичності, особливо після «епохи мовчання». Водночас британський гітарний концерт демонструє плюралістичність і парадоксальність: композитори одночасно спираються на барокові, класицистичні та романтичні принципи й активно використовують новітні техніки та засоби музичного письма.

2. У цьому контексті проявляється і породжувальна функція жанру, яка полягає в тому, що усталені жанрові норми стають основою для їхнього переосмислення та створення нових композиційних моделей. Найбільш виразно це простежується в Концерті Річарда Родні Беннетта, де прагнення до цілісності призводить до формування одночастинної композиції мозаїчного типу, в якій поєднуються імпровізаційність, контрастність і внутрішня рухливість музичного матеріалу. Водночас Беннетт не відмовляється повністю від традиційної тричастинності, а приховує її всередині одночастинної форми, що створює

можливість різного прочитання композиції – як цілісного музичного потоку або як структури, в якій простежуються три внутрішні розділи.

3. Така неоднозначність форми безпосередньо впливає на виконавську стратегію, оскільки відкриває виконавцю більшу свободу в інтерпретації драматургії твору. Як один з прикладів, Концерт Річарда Родні Беннета, який є найбільш радикальним із проаналізованих творів, завдяки мозаїчній одночастинній формі, прихованій тричастинності та імпровізаційності вимагає від виконавця не стільки зовнішньої емоційної експресії, скільки чіткого відчуття внутрішньої логіки форми, драматургічного розвитку і цілісності музичного процесу. З огляду на британську виконавську традицію та відносну стриманість емоційного висловлювання, важливо уникати надмірної експресивності й натомість виявляти зміст через артикуляцію, темброву диференціацію, динамічні співвідношення та взаємодію з оркестром. Таким чином, композиторська стратегія породжує відповідну виконавську стратегію: чим більше твір відходить від усталеної жанрової моделі, тим більшої уваги потребують форма, драматургія, точне прочитання авторського задуму та композиторських ремарок.

Відповідь задовольнила голову ради.

Вашенко Олена Вікторівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри історії української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського, із питаннями, зокрема:

В аналізі образного змісту гітарних концертів ви нерідко виділяєте сферу гротесковості, хоча частіше в музикознавчій практиці в парі розглядаються лірика і скерцозність. Чим, на вашу думку, вона принципово відрізняється від скерцозності, і чому саме вона стала важливим компонентом британських концертів?

На всі питання здобувачка надала повні відповіді, які задовольнили рецензента. На мій погляд, гротесковість не можна повністю ототожнювати зі скерцозністю. Скерцозність в музиці більше асоціюється з легкістю, рухливістю, жартівливістю та ігровим характером музики. Хоча історія музики знає і багато «злих» скерцо. Однак, доля і роль саме гротеску, як загостреного варіанта скерцозності зростає у мистецтві XX століття. Гротеск є складнішим явищем: він виникає через поєднання контрастних або навіть несумісних образів серйозного і комічного, ліричного і карикатурного, скерцозного. Як і скерцозність, гротеск є виразом цього принципу гри. Композитор ніби грає зі слухачькими очікуваннями: створює певний образ, а потім несподівано його змінює або деформує. Прояв гротеску у британській музиці XX століття має своє коріння як у менталітеті англійців, які завжди були схильні до іронії, фантазмагорійності, так і у музичній традиції.

Ткаченко Вікторія Миколаївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри народних інструментів України Харківського національного

університету мистецтв імені І.П. Котляревського, із деякими зауваженнями і запитаннями:

У дисертаційному дослідженні Ви докладно розглядаєте взаємодію гітари з оркестром. Які композиторські рішення у використанні оркестру, на Ваш погляд, найбільш вдало забезпечують баланс із солюючою гітарою?

Всі зауваження були взяті до уваги, на всі питання здобувачка надала повні відповіді, які задовольнили рецензента. Зокрема, здобувачка зазначила, що взаємодія гітари з оркестром стала одним із важливих аспектів в моїй дисертації. Зазначимо, що внесок британців полягає в розширенні обріїв оркестрової палітри гітарного концерту, співвідношенні соліста та оркестру. Більш активно залучаються ними мідні та дерев'яні духові інструменти, які використовуються як в ролі підголоску, так і соло. Цікавим і специфічним є взаємодія ударних інструментів з солістом і навіть челести із сольним тембром, що нечасто зустрічається в оркестрових партитурах гітарних концертів.

Антонова Олена Григорівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії світової музики Національної музичної академії України, із запитаннями, зокрема:

В усіх 3-х розглянутих гітарних концертах англійських композиторів соліст не тільки протиставляється оркестру, скільки виступає як його частина. Як Ви вважаєте, відсунення у тінь принципу віртуозного солювання є показовою рисою саме англійських гітарних концертів чи це типологічна риса гітарного різновиду жанру, обумовлена специфікою інструменту?

На поставлене питання здобувачка надала повну відповідь, яка задовольнила опонента, зокрема зазначила, що дійсно, в трьох проаналізованих концертах принцип віртуозного солювання поступається ансамблевій взаємодії між учасниками музичного процесу. Однак сама віртуозність не зникає, а набуває іншого амплуа. Насамперед, це обумовлено специфікою інструменту, як Ви влучно зазначили. Через її динамічний діапазон та тривалість звуку великий симфонічний оркестр одразу перекриє соліста. На нашу думку, це диктує певні умови композиторам – не просто написати сольну партію гітари, а створювати таку музичну фактуру в якій би було враховано динамічні та акустичні особливості інструменту. Однак, це не єдина особливість. Тут важлива сама специфіка композиторського стилю британців. У середині ХХ ст. вони відмовляються від романтичної надмірності на користь камерності оркестровки, прозорої фактури, поліфонічного мислення, діалогу тембрів та специфічного їх використання.

Кригін Олександр Іванович, кандидат мистецтвознавства, доцент, старший викладач кафедри музично-інструментальної підготовки вчителя Харківської гуманітарно-педагогічної академії із запитаннями, зокрема:

1. Спираючись на ваші висновки щодо практичної цінності дослідження, які саме з аналізованих британських творів (або окремих частин/циклів) ви вважаєте найбільш доцільними для інтеграції в репертуар здобувачів вищої музичної освіти в Україні вже сьогодні, і з якими основними виконавсько-технічними складнощами може зіштовхнутися студент при їх засвоєнні?

2. Джуліан Брім був ініціатором створення більшості аналізованих у роботі творів. На вашу думку, як саме його індивідуальний виконавський стиль, специфіка його тембрового мислення та туше (*touché*) вплинули на композиторську мову М. Арнольда та Р. Сміта Бріндла? Чи можна стверджувати, що Брім є фактичним співавтором цих опусів?

На запитання здобувачка надала повну відповідь, яка задовольнила опонента. Здобувачка зазначила, що на бакалаврському рівні доцільно рекомендувати Концерт Малькольма Арнольда, завдяки його значному педагогічному потенціалу, тоді як концерти Леннокса Берклі та особливо Річарда Родні Беннета варто вводити до репертуару на магістерському навчальному рівні з огляду на їхню технічну й музично-інтерпретаційну складність. Роль Джуліана Бріма доцільніше визначати не як співавторство, а як каталізатор композиторського процесу, оскільки його виконавський апарат, творчі ініціативи та безпосередня співпраця з композиторами значною мірою сприяли формуванню нового сучасного гітарного репертуару.

Результати відкритого голосування:

«За» проголосували членів ради,

«Проти» – немає.

Утрималось – немає

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Шнирьовій Анастасії Євгенівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Юлія НІКОЛАЄВСЬКА